

# Inleiding

De PvdA staat voor solidariteit, rechtvaardigheid, duurzaamheid, democratie en vrijheid. Deze idealen geven richting aan de keuzes die de PvdA in Zuid-Holland maakt. Wij willen mensen in staat stellen om invulling te geven aan hun leven, en om hun eigen wensen en verlangens te verwezenlijken. Om dat mogelijk te maken is het belangrijk dat aan een aantal basisvoorwaarden wordt voldaan. Mensen willen werk, een geschikte woning, een goede opleiding, en tijd en ruimte voor ontspanning en recreatie. En we willen allemaal veilig en gezond leven. Voor de PvdA is van groot belang dat volgende generaties dezelfde kansen krijgen als wij. Ook onze kinderen en hun kinderen moeten immers gelukkig en gezond in onze mooie provincie kunnen leven.

De beslissingen die de provincie neemt, hebben vaak te maken met hoe wij in Zuid-Holland met de ruimte omgaan. De provincie schept daarmee voorwaarden waarbinnen gemeenten hun belangrijke werk kunnen doen. Wat de provincie doet, is dus direct en indirect van invloed op alle mensen in Zuid-Holland. Het gaat om ruimte om te wonen en te werken, maar ook om het behoud van onze groene parken, polders, plassen en duinen. In dit programma leest u wat u de komende vier jaar van de PvdA in de provincie Zuid-Holland kunt verwachten. Wij hopen dat u zich hierin herkent en dat u ons wilt steunen, zodat wij ons steentje kunnen bijdragen aan het plezier en geluk waarmee u en uw burens in Zuid-Holland leven.

De tien belangrijkste keuzes die wij in dit programma maken zijn:

1. De provincie zorgt voor banengroei.
2. De provincie kiest voor eerlijke arbeidsvoorwaarden en geeft zelf het goede voorbeeld door schoonmakers, beveiligers, chauffeurs en personeel in de catering in vaste dienst te nemen.
3. De provincie verbetert de kwaliteit van het openbaar vervoer.
4. Het *Deltaplan Fiets* zorgt dat knooppunten van openbaar vervoer over vier jaar voldoende fietsenstallingen hebben.
5. Er komt meer gelegenheid om te wandelen, fietsen en recreëren.
6. Over 10 jaar heeft Zuid-Holland een robuust natuurnetwerk.
7. Zuid-Holland stapt over op groene energie.
8. De land- en tuinbouw worden duurzaam, te beginnen bij de glastuinbouw.
9. De voorraad betaalbare woningen blijft op peil, de wachttijd voor sociale huurwoningen neemt af.
10. De provinciale belastingdruk gaat niet omhoog.

## 1. Werk en Economie

### Kansen verzilveren

De Zuid-Hollandse economie is sterk op de wereldeconomie georiënteerd. Het internationale aandeel in de provinciale economie bedraagt 20%. Met drie universiteiten, ieder met hun eigen karakter (technisch, algemeen en economisch), met de haven van Rotterdam en de (glas)tuinbouw, heeft Zuid-Holland veel mogelijkheden in handen om te blijven groeien en te zorgen dat elke inwoner hier een passende baan kan vinden. Met onze mbo's en hbo's zien we steeds meer kansen bieden om al het Zuid-Hollandse talent een plek te geven. Iedereen moet mee kunnen doen en mee kunnen profiteren van de economische kracht van Zuid-Holland.

De PvdA wil daarom

- actief bevorderen dat bedrijfsleven en kennisinstellingen samenwerken met de arbeidsmarktregio's, de stadsregio en de gemeenten om te zorgen voor voldoende banen.
- inzetten op innovatie door middel van kennisuitwisseling, door het bieden van stageplaatsen over en weer, en door het onderwijs nog beter aan te laten sluiten op de behoeften van het bedrijfsleven. Dat vergroot de kansen van schoolverlaters op een baan.

## **De provincie zorgt voor eerlijke banen**

Op dit moment geeft de provincie innovatiesubsidie aan bedrijven zonder daaraan concrete voorwaarden te verbinden. De PvdA vindt dat werkgelegenheidsbeleid de solidariteit en de milieukwaliteit moet bevorderen. De PvdA wil dat de provincie alleen in innovatiefondsen investeert als er een positief effect is op milieu en werkgelegenheid. Werk voor lager geschoolden en arbeidsgehandicapten krijgt daarbij extra aandacht. Bij investeringsafwegingen wordt dat zichtbaar gemaakt en meegewogen. De verdeling van werkgelegenheid over verschillende groepen vinden wij belangrijk. Niet alleen de happy few moeten profiteren van economische groei, maar vooral ook lager geschoolden. We hebben een internationale blik, omdat in de export onze grootste kansen liggen, met als voorbeelden de internationaal opererende haven, de glastuinbouw en kleine nieuwe innovatieve bedrijven. Het Midden- en Kleinbedrijf (MKB) is onze grootste werkgelegenheidsmotor. Ook werken steeds meer mensen niet meer in een dienstverband, maar als zelfstandige zonder personeel (ZZP). Zij verdienen onze steun. Tegelijk zetten we eveneens in op het terughalen van werk uit het buitenland. De PvdA vindt dat eerlijke arbeidsvoorwaarden als eis bij aanbestedingsprocedures van de provincie opgenomen moeten worden, om concurrentie op slechte arbeidsvoorwaarden, zoals bij de verbreding en aanleg van de A2 en de A4, te voorkomen. De PvdA vindt dat vanaf nu eerlijke arbeidsvoorwaarden wel als voorwaarde worden gesteld in aanbestedingsprocedures. Wij steunen ondernemers die actief inzetten op het tegengaan van uitbuiting van bijvoorbeeld Oost-Europese werknemers.

Daarom wil de PvdA

- het werkgelegenheidseffect meewegen bij investeringen in werk en economie en dat zichtbaar maken.
- dat de provincie producten afneemt van bedrijven die langdurig werkzoekenden en mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt in dienst nemen en die eerlijke arbeidsvoorwaarden hanteren. In onze procedures voor inkoop en aanbesteding stellen wij daarom sociale eisen.
- het goede voorbeeld geven en net zoals de rijksoverheid schoonmakers, beveiligers en chauffeurs in vaste dienst nemen.
- samen met het bedrijfsleven onderzoeken waar werk, met name in de maakindustrie, teruggehaald kan worden uit lage loonlanden, zodat Zuid-Hollands talent, ook dat van lager opgeleiden, benut kan worden.
- onze Made in Zuid-Holland parels samen in de etalage zetten, van de stormparaplu's tot de (innovatieve) producten van onze GreenPorts.
- een substantieel aandeel nemen in het creëren van volwaardige banen voor mensen met een arbeidsbeperking, onder andere door 'job carving' (functiecreatie) stimuleren, te beginnen bij de provincie zelf.
- provinciale regelgeving op gezette tijden tegen het licht houden, om onnodige belemmeringen voor het MKB weg te nemen.
- een subsidieregeling starten, om samen met gemeenten actief initiatieven te steunen die de positie van ZZP'ers sterker maken, zoals bijvoorbeeld broodfondsen.
- samen met gemeenten en Rijk schijnconstructies bestrijden en toezien op eerlijke arbeidsvoorwaarden bij aanbestedingsprocedures.

## **Sterke economische clusters steunen**

Zuid-Holland is van oudsher een provincie die bedrijven in alle economische clusters huisvest, maar de laatste jaren is vooral groei te zien in innovatieve sectoren op het gebied van water en deltatechnologie, biotechnologie en gezondheid, ICT & Telecom. De transportsector is met de Rotterdamse haven altijd een belangrijke economische kracht geweest. Om dat ook in de toekomst te blijven, is het nodig dat maximaal gebruik wordt gemaakt van kansen die ontstaan nu toonaangevende bedrijven maximaal inzetten op afvalreductie en hergebruik van waardevolle grondstoffen. Dit biedt met name de regio Rotterdam en de Drechtsteden de kans om uit te groeien tot het Europese centrum voor hergebruik van grondstoffen. Zuid-Holland heeft met haar internationale bedrijvigheid een belangrijke internationale positie. Den Haag als internationale stad van vrede en veiligheid zorgt dat de provincie ook politiek en diplomatiek een sterk internationaal gezicht heeft. China ziet Nederland als stad, niet als land. Ongecoördineerde handelsmissies

leiden eerder tot hoge bestuurlijke en ambtelijke kosten dan tot marktrendement. Door hier samenhang in te brengen, kunnen we in Zuid-Holland veel meer bereiken.

De PvdA wil daarom

- het topsectorenbeleid blijven steunen. Het geeft houvast en zorgt voor een sterk gedeelde agenda met andere overheden.
- zorgen dat iedereen mee profiteert van deze investeringen, het MKB en ook lager geschoolde werknemers.
- mbo's actief betrekken om vakmanschap te bevorderen binnen de economische clusters.
- bereiken dat de provincie een regisserende rol op zich neemt bij de versterking van de regionale economie door samenwerking tussen gemeenten, onderwijsinstellingen en bedrijfsleven te bevorderen.
- kansrijke innovatieve economische bedrijvigheid stimuleren.
- samen met de Rotterdamse haven inzetten op het verzilveren van kansen die ontstaan nu waardevolle grondstoffen in afvalstromen steeds vaker worden hergebruikt. Zuid-Holland benut zijn toonaangevende positie in logistiek, chemie en tuinbouw en zorgt dat de regio Rotterdam uitgroeit tot het Europese centrum voor hergebruik van grondstoffen.
- bereiken dat de provincie inzet op krachtige metropoolregio's en met gezamenlijke marktbewerkingsplannen de economie en export bevordert.

### **Leegstand bedrijventerreinen, kantoorgebouwen en winkels aanpakken**

Gezien de grote leegstand op bedrijventerreinen en van kantoorgebouwen pleit de PvdA voor herstructurering boven nieuwbouw. In het centrum van veel Zuid-Hollandse gemeenten neemt de leegstand van winkel- en horecapanden nog steeds toe. De PvdA wil dat de provincie samen met de gemeenten naar de binnensteden en de grote winkelcentra kijkt en samen zorgt voor vitale kernen. Aantrekkelijke kernen bevorderen de economie en zijn noodzakelijk om goed en prettig in Zuid-Holland te kunnen leven.

De PvdA wil daarom

- dat subsidie voor herstructurering van bedrijventerreinen alleen wordt verstrekt als er sprake is van een aantoonbare en duurzame behoefte aan deze capaciteit, gezamenlijke aanpak, vergroting van duurzaamheid, fondsvorming voor toekomstige renovatie en parkmanagement en/of een statiegeldregeling.
- een terughoudend, restrictief beleid met betrekking tot nieuwe bedrijventerreinen, omdat er op bestaande terreinen nog ruim voldoende plek voor nieuwe bedrijven is.
- invoeren dat afhaalpunten alleen toegestaan zijn in bestaande winkelgebieden.
- stimuleren dat innovatieve en creatieve ideeën worden gestimuleerd.
- aanmoedigen dat de regels voor branchering én voor het onderscheid tussen bedrijventerreinen, winkelgebieden en afhaalpunten beter worden gehandhaafd, zodat bestaande winkelgebieden niet verder worden verzwakt.
- bevorderen dat de provincie bijdraagt aan leefbare binnensteden door in samenwerking met gemeenten actief te sturen op een slimme inrichting en de ontwikkeling van nieuwe bedrijvigheid.

### **Duurzame glastuinbouw**

De kassen zijn een onmisbaar deel van onze economie. Innovatie en verdere verduurzaming bieden deze technisch-innovatieve sector een gezonde toekomst. Wij stimuleren verdere verduurzaming van de glastuinbouwsector. Dat is nodig voor het milieu, maar evenzeer voor de concurrentiepositie van de sector.

Daarom wil de PvdA

- innovatie bevorderen die de duurzaamheid en de werkgelegenheid stimuleert.
- samen met de sector werken aan een forse reductie van de uitstoot van bestrijdingsmiddelen, warmte, CO<sub>2</sub>, meststoffen en licht
- werken aan meervoudig ruimtegebruik.
- een Europese lobby voor een gezonde en sterke glastuinbouw actief steunen.

## 2. Groen, recreatie en cultuur

### Ruimte benutten

In onze provincie maken we bewust ruimte om te genieten en dus om te wandelen, fietsen, varen of zwemmen. Het is belangrijk om dicht bij huis te kunnen genieten van cultuur, binnensteden, landschappen en erfgoed. Daarbij bevorderen we mogelijkheden om als vrijwilliger mee te helpen dit alles mogelijk te maken. Het netwerk van natuurgebieden wordt afgemaakt. Daarmee wordt onze waardevolle natuur voor de toekomst behouden. De achteruitgang in het aantal soorten planten en dieren willen we stoppen. Dierenwelzijn is uitgangspunt in ons landbouwbeleid. Ten slotte zorgen we ervoor dat kinderen in Zuid-Holland al op jonge leeftijd kennismaken met natuur en cultuur. We gunnen alle inwoners van Zuid-Holland dat ze dicht bij huis kunnen genieten van natuur en landschap. Of dat nu is om hard te lopen, te ravotten of barbecueën in het groen, te fietsen, te zwemmen of om tot rust te komen in deze drukke provincie. De natuur draagt bij aan ons welzijn en aan onze fysieke en geestelijke gezondheid.

### Meer gelegenheid voor wandelen, fietsen en recreatie

Fietsen naar werk en school is voor steeds meer mensen een goed alternatief voor de auto en het openbaar vervoer. De PvdA stimuleert het gebruik van de fiets, omdat het gezond is en goed is voor het milieu. Om ervoor te zorgen dat stadsbewoners een gemakkelijke toegang hebben naar het landelijk gebied, te voet of op de fiets, zijn er aantrekkelijke verbindingen nodig tussen de stad en het buitengebied. Deels kan dat door het groen de stad in te halen ("groene vingers"), maar er zijn ook maatregelen nodig om de barrièrewerking van snelwegen en spoorlijnen om de stad te doorbreken en om op een plezierige manier de bedrijventerreinen aan de randen van de stad te kunnen passeren. Het aantal fietsroutes en de kwaliteit ervan willen wij vergroten, met vrij liggende en goed onderhouden fietspaden. Maar fietspaden mogen niet ten koste gaan van geschikte wandelpaden, want wandelaars en fietsers kunnen zelden goed samen over hetzelfde pad. Om wandelaars te helpen maken wij gebruik van de aanpak die in Utrecht is gekozen ("Utrecht te voet") waarbij aantrekkelijke wandelroutes worden gerealiseerd die de stad en de omgeving verbinden en die tussen twee goede haltes voor het openbaar vervoer liggen. De ontwikkeling van deze routes maakt ook de knelpunten door barrièrewerking en onprettige bedrijventerreinen scherp zichtbaar.

De PvdA wil daarom

- knelpunten in fietsroutes wegnemen.
- wandelroutes realiseren die de stad en de omgeving verbinden en die tussen twee goede haltes voor het openbaar vervoer liggen.
- recreatiegebieden en het landelijk gebied beter toegankelijk maken en geschikt maken voor divers gebruik.
- inzetten op prettige en veilige fiets- en wandelroutes, ook door bebouwd gebied.
- een recreatieve hoofdstructuur voor wandelen, fietsen en varen realiseren.

### Provincie mooier maken

De belevingswaarde van onze provincie staat helaas op sommige plekken onder druk. Ook als je vanuit de stad naar buiten wil kom je soms langs erg onaantrekkelijke plekken. De recreatiegebieden zijn in een aantal gevallen toe aan een opknapbeurt. Bij de velden waar je kunt barbecueën moeten genoeg prullenbakken aanwezig zijn. Bij het beheer en onderhoud van de recreatiegebieden hoort een provinciale bijdrage. Het groen is van iedereen. Ook mensen met weinig of geen inkomen moeten hier gebruik van kunnen maken. Daarom wijzen wij betaalde toegang van natuur- en recreatiegebieden af. We willen bovendien dat onze natuur- en recreatiegebieden ook toegankelijk zijn voor gehandicapten. Samen met gemeenten en natuurorganisaties willen we werken aan een goede spreiding over de provincie van bezoekerscentra, zwemwater, parken en horeca. Samenwerking levert het meeste voordeel op voor de inwoners en bezoekers.

De PvdA wil daarom

- de provincie aantrekkelijker maken door investeringen in economie en bereikbaarheid altijd te koppelen aan investeringen in groen en landschap.
- de unieke en gezellige binnensteden van Zuid-Holland helpen behouden.
- een provinciale bijdrage (geld en ondersteuning) aan de recreatieschappen blijven geven.

### **Cultuur en erfgoed koesteren**

De PvdA ziet de aanwezigheid van cultuur als een belangrijke voorwaarde voor een goed vestigingsklimaat en als een wezenlijk onderdeel van de leefbaarheid. Daarom gaan wij zuinig om met cultureel erfgoed als historische molens, verdedigingslinies, boerderijlinten, waterlopen en droogmakerijen. De PvdA betreurt de bezuinigingen op sport, musea, bibliotheken en theaters in de provincie. Om culturele voorzieningen voor alle inwoners bereikbaar en toegankelijk te houden vinden wij dat hierop niet verder mag worden bezuinigd.

De PvdA wil daarom

- cultuur- en erfgoededucatie voor ieder kind.
- dat de provincie met de gemeenten samenwerkt om te zorgen voor een goede spreiding van voorzieningen voor kunst, sport en cultuur.
- behoud van onze molens en andere monumenten.
- op culturele voorzieningen niet verder bezuinigen.

### **Bedreigde landschappen en plant- en diersoorten beschermen**

Nog steeds sterven er planten en dieren uit in Nederland. Zo staat 70% van alle dagvlinders op de zwarte lijst. Sommige bedreigde plant- en diersoorten zien we ondertussen meer in de stad dan op het platteland – denk aan de scholekster en vleermuizen. Er is steeds minder ruimte voor duinlandschappen en weidevogelgebieden. En de kwaliteit ervan loopt terug. Wij zetten ons in om het verdwijnen van soorten en gebieden te stoppen.

Daarom wil de PvdA

- het natuurnetwerk (de ecologische hoofdstructuur) , inclusief de ecologische verbindingen, over tien jaar gerealiseerd zien.
- dat in alle Natura 2000-gebieden waarvoor de provincie Zuid-Holland de beheerplannen maakt, over vier jaar daadwerkelijk met de uitvoering van die plannen is gestart.
- voor het beheer van de natuurgebieden bij voorkeur kiezen voor natuurorganisaties; verkoop van natuurgebieden aan de markt wordt beperkt.
- dat de overheid voldoende bijdraagt aan beheer en onderhoud van natuurterreinen, opdat niet de gekste “verdienmodellen” bedacht hoeven te worden. De natuur is van ons allemaal en moet dus voor iedereen gratis toegankelijk blijven.
- dat de bermen van provinciale (vaar)wegen ecologisch worden beheerd.
- dat natuurkwaliteiten in de stad worden gekoesterd.

### **Dierenwelzijn en natuureducatie bevorderen**

Voor de landbouw vindt de PvdA dierenwelzijn, volksgezondheid en minimale geuroverlast belangrijk. Wij zien graag dat de provincie biologisch boeren en stadslandbouw stimuleert. Het bestrijden van in het wild levende dieren die overlast geven, zoals muskusratten, ganzen en damherten, gebeurt uitsluitend als dat noodzakelijk is en dan alleen op een diervriendelijke manier. Kennismaken met natuur is belangrijk voor kinderen, ook voor hen die in de stad wonen. Gelukkig helpen veel mensen vrijwillig mee om onze provincie mooi te houden. Goede inzet van vrijwilligers kan alleen met professionele ondersteuning. Daarvoor wordt adequate financiering gezocht.

Daarom wil de PvdA

- bij uitbreiding van agrarische bedrijven strengere voorwaarden stellen aan volksgezondheid, dierenwelzijn, geuroverlast en effecten op het aanzien van het landschap.
- stimuleren van biologisch boeren en stadslandbouw.
- dat alle kinderen in het onderwijs kunnen kennismaken met de natuur en dat er voldoende plekken zijn die hen aanspreken.

- dat het aantal vrijwilligers dat zich inzet voor de natuur wordt gestimuleerd door onder andere professionele ondersteuning.
- dat het bestrijden van in het wild levende dieren die overlast geven alleen gebeurt als dat noodzakelijk is en dan alleen op een diervriendelijke manier.

### 3. Mobiliteit en bereikbaarheid

#### Mobiel en bereikbaar blijven

Zuid-Holland is een verstedelijkte provincie met veel mobiliteit. Mobiliteit die allerlei doelen dient en in alle soorten en maten aanwezig is. Het gebruik van de wegen, spoorwegen en waterwegen is op sommige plaatsen zo intensief dat de infrastructuur het niet aankan. De PvdA wil in zo'n geval eerst kijken of de drukte op een andere manier opgelost kan worden dan door extra rijstroken of extra wegen toe te voegen. Pas als andere oplossingen niet haalbaar of afdoende zijn, investeren we in extra infrastructuur. Om de bereikbaarheid op een bevredigend peil te brengen en te houden en om tegemoet te komen aan de mobiliteitswens van mensen zal de aanpak per regio verschillen. In stedelijke regio's vragen congestie (vooral bij het spitsverkeer), parkeerdruk en overlast om concurrerend openbaar vervoer, om maatregelen die de doorstroming verbeteren en om een fijnmazig net van vrij liggende fietspaden en voldoende fietsparkeervoorzieningen. De provincie bevordert en stimuleert de aanleg van oplaadpunten voor elektrische fietsen. Op het dunbevolkte platteland moet het openbaar vervoer vraaggericht zijn, zijn slimme oplossingen nodig om verschillende vormen van vervoer goed op elkaar te laten aansluiten (ketenmobiliteit) en moeten ruimtelijk beleid en mobiliteitsbeleid hand in hand gaan. In gebieden waar de bevolking afneemt, is het van belang dat belangrijke basisvoorzieningen bereikbaar blijven.

#### Mobiliteit buiten de steden verbeteren

Buiten het stedelijk gebied moet het openbaar vervoer uitgaan van een ruggengraat van spoorlijnen en snelle, goed bezette buslijnen. Er kunnen vaker bussen rijden op lijnen die meer reizigers trekken. Het hoofdwegennet van rijkswegen en provinciale wegen heeft in de afgelopen jaren een flinke impuls gekregen. Uiteraard moeten knelpunten tijdig worden opgelost. Maar meer dan ooit moet het accent liggen op slimme aanpassingen, verkeersinformatie en efficiënter gebruik, bijvoorbeeld door mensen te stimuleren om de spits vaker te mijden. Nog meer asfalt is niet betaalbaar en niet doelmatig. Bovendien leidt meer hoofdinfrastructuur tot nog meer barrièrewerking voor het langzaam verkeer en tot belemmeringen voor de ecologische verbindingen.

Daarom wil de PvdA

- zorgen voor openbaar vervoer dat past bij de vervoersvraag en samen met de lokale overheid zorgen voor een fijnmazig lokaal netwerk als voeding van die robuuste lijnen. Bij dat lokale netwerk wordt ook het vervoer van doelgroepen zoals ouderen en leerlingen betrokken, waar gemeenten de verantwoordelijkheid voor dragen.
- zich inzetten voor het oplossen van de belangrijkste knelpunten in het hoofdwegennet, waarbij de nadruk ligt op slimme aanpassingen en beter gebruik, niet op meer asfalt.
- het elektrisch varen in de provincie bevorderen, onder meer met de aanleg van oplaadpunten voor deze boten.
- zorgen dat basisvoorzieningen zoals ziekenhuizen, hulpdiensten en scholen voor iedereen bereikbaar blijven. Daar waar aanrijtijden van ambulances en hulpdiensten niet binnen de wettelijke norm blijven, worden aanvullende maatregelen genomen.
- bevorderen dat ook mensen op het platteland beschikken over snel internet.
- bereiken dat bij de aanbesteding van openbaar vervoer naast prijs ook aandacht voor milieu en sociale aspecten als re-integratie van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt worden meegewogen.

#### Mobiliteit binnen de steden stimuleren

In het stedelijk gebied moet het openbaar vervoer helpen de congestie en parkeerdruk op te lossen. Dat vraagt om een lijnenstelsel waarin alle soorten vervoer op elkaar zijn afgestemd en overstappen zo gemakkelijk mogelijk wordt gemaakt. Stations en opstappunten vergen maatwerk,

om aan te sluiten op de plaatselijke wensen en behoeften. Parkeergelegenheid, kiss-and-ride zones, veilige stalling van fietsen, beschikbaarheid van OV-fietsen bij belangrijke knooppunten van de bus, eenvoudige horecavoorzieningen en dergelijke moeten maken dat het openbaar vervoer gemakkelijk in de vervoerketens van de reizigers past. Om effectief te zijn, moeten voorzieningen aansluiten bij de feitelijke behoeften van de reizigers. Vaak gaat het bij het benutten en aantrekkelijk maken van vervoersknooppunten en opstaphaltes om het bijeenbrengen van verschillende deelnemers, die elk voor een deel verantwoordelijk zijn. Het gebruik van de fiets neemt nog altijd enorm toe. In de binnensteden en bij stations is het stallen van de fiets een enorme opgave. Omdat de toekomst van het openbaar vervoer in Zuid-Holland niet losgezien kan worden van de betekenis van de fiets in het voor- en navervoer, wil de PvdA dat de provincie samen met de stedelijke regio's een *Deltaplan Fiets* ontwikkelt.

Daarom wil de PvdA

- investeren in de aanvullende voorzieningen bij knooppunten van openbaar vervoer, door met gemeenten, vervoerders, projectontwikkelaars en Rijkswaterstaat, het initiatief te nemen om samen resultaat te boeken.
- met slimme oplossingen het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren, zoals goed gelegen *park and ride*-plaatsen, voldoende en veilige fietsenstallingen bij haltes en stations, beschikbaarheid van OV-fietsen en heldere vervoersinformatie bij calamiteiten.
- bereiken dat de provincie investeert in een *Deltaplan Fiets* dat samen met de stedelijke regio's wordt ontwikkeld, gericht op bevordering van (de kwaliteit van) het gebruik van de fiets in combinatie met het openbaar vervoer en de uitbreiding van stallingscapaciteit.
- voorkomen dat wordt bezuinigd op de uitgaven voor bus en tram.

### **Verkeersveiligheid vergroten en voorrang voor fietsers**

De aanpak om de verkeersveiligheid te vergroten houdt prioriteit. Op provinciale wegen worden onveilige plekken (black spots) voortvarend aangepakt. Extra aandacht wordt gegeven aan "nieuwe" vraagstukken zoals het toegenomen gebruik van de scooter en de elektrische fiets. Ook buiten het stedelijke gebied is de fiets een belangrijk vervoermiddel. Zowel het "functionele" fietsen (woon-werkverkeer, schoolgaande kinderen, boodschappen doen) als het recreatieve fietsen vragen fijnmazige, veilige en vlotte fietspaden en wegen.

De PvdA wil daarom

- extra aandacht schenken aan de veilige afwikkeling van verschillende soorten fietsverkeer met elk hun eigen snelheid.
- goed onderhouden fietspaden waar fietsers vaker dan nu voorrang hebben op de rest van het verkeer.
- voorkomen dat fietspaden buiten de bebouwde kom omgebouwd worden tot ventweg voor onder meer landbouwverkeer, en op plekken dat waar dat al zo is bereiken dat het landbouwverkeer tijdens de spits (voor zowel woon-, werk- als woon-school-verkeer) wordt verboden.
- nieuwe hoofdaders ontwikkelen voor het woon-werkverkeer per fiets.
- geldstromen van provincie en gemeenten waar nodig koppelen om zo veel mogelijk resultaat te boeken.

### **Dienstverlening openbaar vervoer verbeteren**

In Zuid-Holland hebben we te maken met uiteenlopende aanbieders in het openbaar vervoer. Voor de reizigers is dat steeds lastiger, omdat zij worden opgezaagd met de kosten van en het gedoe bij overstappen. Reizigers moeten geen problemen ondervinden van het naast elkaar functioneren van verschillende vervoersautoriteiten. De huidige concessie van Arriva op de treindienst Dordrecht-Geldermalsen (de Merwede-Lingelijn) loopt tot eind 2018. In het nieuwe bestek dient te worden opgenomen dat de treinen voorzien zijn van een toilet.

De PvdA wil daarom

- dat de reiziger niet merkt dat er verschillende aanbieders zijn van het openbaar vervoer.

- dat het voor de prijs die voor reis met het openbaar vervoer moet worden betaald niet uitmaakt of voor die reis van één of van meerdere vervoerders gebruik wordt gemaakt.
- dat bij aanbestedingen bedrijven verplicht worden om permanent actuele informatie over dienstregelingen en vertragingen beschikbaar te stellen, zodat de reiziger beter geïnformeerd kan worden over de beste reismogelijkheid.
- dat de treinen op de Merwede-Lingelijn in de toekomst over een toilet beschikken. Vooruitlopend op de nieuwe concessie in 2018 krijgen de stations aan deze lijn een toiletvoorziening.
- Dat openbaar vervoer voor iedereen goed bereikbaar is, ook voor visueel en auditief gehandicapten en voor mensen in een rolstoel of met een kinderwagen.

## 4. Gezond, duurzaam en veilig

### Gezond en veilig leven

Mensen willen gezond en veilig leven in Zuid-Holland. Zij hebben recht op een veilige omgeving en op schone lucht, water en bodem. Dat geldt niet alleen voor de huidige inwoners, maar ook voor toekomstige generaties. De provincie heeft een belangrijke taak om hiervoor te zorgen. De PvdA zet zich daarom in voor zorgvuldig gebruik van de schaarse ruimte, voor een schoon milieu, voor vermindering van het verbruik van grondstoffen en afvalstromen en voor energie uit wind en zon. Eco-innovatie moet de Zuid-Hollandse motor worden van economisch herstel en groene groei. Op die manier blijft Zuid-Holland gezond, veilig en leefbaar, nu en voor toekomstige generaties.

### ‘Coole’ steden

Klimaatverandering en versterking kunnen zorgen voor sterke oplopende temperaturen in de stad (hittestress).

Daarom wil de PvdA

- de steden en waterschappen helpen om de waterhuishouding en de groenvoorziening zo aan te passen dat de schadelijke gevolgen van de klimaatverandering, en dan met name grote temperatuurstijging, kunnen worden tegengegaan.
- een subsidieregeling om actief initiatieven te steunen die een aantoonbaar positief effect hebben op de klimaatbestendigheid en leefbaarheid van steden. Denk bijvoorbeeld aan het stimuleren van groene daken en de aanleg van tijdelijke speelplekken op braakliggende terreinen.
- elektrisch vervoer stimuleren.

### Groene energie en grondstoffen hergebruiken

De PvdA wil dat regionale ontwikkelingsmaatschappijen een forse impuls geven aan eco-innovatie gericht op groene energie en de beperking van het gebruik van grondstoffen. Wat nu nog als afval wordt weggegooid, wordt grondstof voor nieuwe producten. Het Rijnmondgebied wordt het Europese centrum voor hergebruik van grondstoffen (circulaire hub). De combinatie van de Rotterdamse haven, de greenports, de sterke chemiesector en de drie topuniversiteiten is een ideale startpositie om hoogwaardige biomassa's te bevorderen. Zuid-Holland wordt versneld voorbereid op een toekomst zonder fossiele energie (olie en gas). De ontwikkeling van de opslagmogelijkheden voor hernieuwbare energie (bijvoorbeeld de omzetting van elektriciteit in gas en vloeibare brandstoffen) wordt gestimuleerd. De provincie sluit een regionaal energieakkoord met gemeenten en maatschappelijke partners. Het maatschappelijke draagvlak voor duurzame energie wordt vergroot door burgers hiervan mee te laten profiteren.

De PvdA wil daarom

- het gebruik van groene energie maximaal stimuleren. Om onze energievoorziening zo snel mogelijk te vergroenen, kiezen wij in Zuid-Holland niet voor schaliegaswinning en blijven wij kritisch over de ondergrondse opslag van CO<sub>2</sub>.



- bijdragen aan energiebesparing en zorgvuldig grondstoffengebruik, door als provincie zelf het goede voorbeeld te geven en door de inwoners voor te lichten over de mogelijkheden van het Energiebesparingsfonds.
- bevorderen dat de afspraken met het rijk over windenergie worden nagekomen. Uit grootschalige projecten voor windenergie wordt een afdracht gedaan aan een regionaal fonds. Hieruit worden geïnvesteerd in betere leefkwaliteit in de directe omgeving.
- helpen bij de oprichting van regionale of provinciale energiecoöperaties, zodat alle inwoners kunnen profiteren van de voordelen van lokale energieopwekking.
- ook ruimte geven voor windmolens in eigendom van mensen (coöperatieve verenigingen).
- investeringen in het opslaan van zonne-energie bevorderen evenals collectieve oplossingen voor het aanbrengen van zonnepanelen.
- het gebruik van schone brandstof, zoals waterstof, in het openbaar vervoer bevorderen via de concessieverlening.
- de ontwikkeling en het gebruik van alternatieve energiebronnen en het reduceren van energieverbruik stimuleren.

### **Veiliger industrie**

In een verstedelijkte provincie met veel industrie als Zuid-Holland zijn niet alle risico's van de opslag en het vervoer van gevaarlijke stoffen weg te nemen, maar ze moeten wel worden verkleind. Het Rijnmondgebied en de Kijfhoek vragen daarbij extra aandacht. Vergunningverlening, handhaving en toezicht kunnen beter. Meer veiligheid begint bij maximale openheid over bestaande risico's, zodat gebruik gemaakt kan worden van deskundigheid in de samenleving. Door in het omgevingsbeleid meer veiligheid en milieukwaliteit te eisen, worden bedrijven en de transportsector geprikkeld om versneld schoner en veiliger te worden. Daar waar wettelijke milieunormen voor bijvoorbeeld luchtkwaliteit of geluidsoverlast worden gehaald, wordt de milieuwinst op dit moment nog vaak gebruikt om nog meer vervuilende activiteiten toe te staan. Dan wordt de maximumsnelheid op wegen verhoogd of nieuwe vervuilende bedrijvigheid toegestaan. De PvdA wil Zuid-Holland schoner en gezonder maken dan minimaal is vereist volgens Europese normen.

De PvdA wil daarom

- meer veiligheid rond alle vormen van vervoer en opslag van gevaarlijke stoffen, te bereiken door maximale openheid over risico's en de toepassing van de nieuwste technische mogelijkheden.
- waar mogelijk kiezen voor een veiligheidsniveau en milieunormen boven het Europese minimumpakket.
- betere handhaving van toegestane emissies van bedrijven.

### **Duurzame land- en tuinbouw**

De land- en tuinbouwbedrijven in Zuid-Holland zijn sterk. Om in de toekomst concurrerend te blijven, zal de sector verder moeten verduurzamen. De provincie maakt daarom afspraken over versnelde terugdringing van emissies, bevordering van dierenwelzijn en betere ruimtelijke inpassing. De glastuinbouw krijgt de hoogste prioriteit. Vermesting en verdroging als gevolg van de landbouw zijn de grootste veroorzakers van het uitsterven van soorten in Nederland. In het mestbeleid wordt ingezet op omzetting van mest in biogas. Bij uitbreiding van agrarische bedrijven en nieuwe agrarische bedrijvigheid zijn dierenwelzijn, volksgezondheid en minimale (geur)overlast voor de omwonenden belangrijke vereisten. Verdroging vormt de grootste bedreiging voor de instandhouding van het veenweidegebied. Inklinkend veen is bovendien de grootste veroorzaker van CO<sub>2</sub>-emissies in Zuid-Holland. Steeds intensiever landbouwgebruik in deze gebieden is onhoudbaar. Het omgevingsbeleid voor het platteland zal erop zijn gericht om innovatieve en duurzame bedrijven de ruimte te bieden om zich te ontplooien. Wij steunen ook particuliere initiatieven waar agrarisch ondernemen, plattelandsontwikkeling en werkgelegenheid elkaar versterken.

De PvdA wil daarom

- de PAS (programmatische aanpak stikstof) onverwijld uitvoeren en handhavend optreden tegen agrariërs die milieumaatregelen negeren of bijvoorbeeld luchtwassers niet aanzetten.
- op basis van een brede maatschappelijke dialoog met alle betrokken partijen komen tot een programma van maatregelen waarmee het veenweidegebied een gezonde toekomst krijgt en verdroging en bodemdaling worden tegengegaan.
- nieuwe innovatieve bedrijvigheid op het platteland stimuleren vanuit de gedachte van het 'totaalbedrijf' (productie, grondstoffen en afvalstoffen worden op hetzelfde bedrijf gemaakt, verwerkt en hergebruikt).
- de transitie stimuleren van boerenbedrijven naar biologische landbouw en veeteelt, toerisme en recreatie. Belemmerende regelgeving wordt hierop aangepast.

### **Duurzame bevoorrading**

Door de toenemende druk op het stedelijke gebied en internetaankopen wordt de bevoorrading van de steden een steeds grotere uitdaging. Met een andere aanpak is het mogelijk om de milieubelasting drastisch te verminderen. Gemeenten stellen op dit moment eigen venstertijden in en stellen heel verschillende eisen aan de vrachtwagens. Door samen te werken kan de leefkwaliteit in de steden fors verbeteren.

Daarom wil de PvdA

- het initiatief nemen voor overleg met de steden en de vervoerssector over gezamenlijk beleid en innovatieve aanbestedingsprocedures, zodat het bedrijfsleven op basis van heldere afspraken en voorwaarden zelf kan zorgen voor een efficiënte en schone bevoorrading van de steden.

## **5. Wonen in Zuid-Holland**

### **Goed wonen voor iedereen**

Mensen hebben recht op een goede betaalbare woning. De PvdA vindt dat voor iedereen een goede betaalbare woning bereikbaar en beschikbaar moeten zijn, in dorpen en steden, voor ouderen en jongeren en voor mensen met een kleine of een grote beurs. De provincie heeft een belangrijke coördinerende taak om te zorgen dat de regionale woningmarkt functioneert. Door de crisis op de woningmarkt stellen veel mensen op dit moment hun keuze voor een andere woning nog uit. Door de ontwikkeling van de bevolking is echter onvermijdelijk dat de vraag naar woningen de komende jaren hard zal toenemen. Tot 2025 zijn in Zuid-Holland jaarlijks tussen de 15 en 20 duizend nieuwe woningen nodig. De behoefte is niet gelijk over de provincie verdeeld en doet zich met name in de steden voor. In enkele delen van onze provincie doet zich ook krimp voor. Wij blijven ons inzetten voor behoud van de leefbaarheid en bereikbaarheid van voorzieningen in deze kernen.

### **Binnenstedelijk bouwen**

De PvdA kiest vanwege de woonvraag en zorgvuldig ruimtegebruik voor binnenstedelijk bouwen. Voorwaarde is wel het behoud en de versterking van binnenstedelijk groen. Groen in de stad is minstens zo belangrijk voor een gezond leven als groene gebieden in de omgeving. Het vraagt provinciale regie om de juiste woningen op tijd op de juiste plaats gerealiseerd te krijgen.

De PvdA wil daarom:

- dat de provincie meer regie voert om de woningbouwopgave in goede banen te leiden.
- binnenstedelijke woningbouwlocaties eerst ontwikkelen. Behoud en versterking van binnenstedelijk groen geldt daarbij als voorwaarde.
- een aanvalsplan gericht op de herbestemming van leegstaande kantoren, verouderde bedrijfsterreinen en ander overtollig vastgoed. Overprogrammering van kantoren en bedrijven wordt tegengegaan en teruggedrongen.
- voorkomen dat woningen worden ontwikkeld op plaatsen die niet goed met het openbaar vervoer ontsloten zijn, of op plaatsen die uit oogpunt van waterveiligheid onverstandig zijn.
- in stedelijk gebied zoeken naar kansen om leegstaande kantoorpanden om te zetten naar

- woningen.
- bereiken dat de provincie veel duidelijker dan in de provinciale visie Ruimte en mobiliteit aangeeft waar woningen wel en niet gebouwd mogen worden. Gemeenten, burgers en bouwers hebben daar recht op.
- funderingsproblematiek voorkomen en bestaande problematiek aanpakken op een wijze waarbij eigenaren en bewoners worden gesteund, in samenwerking en afstemming met de andere overheden.

### **Effectieve woonprogramma's**

De provincie moet erop toezien dat bij woningbouw in de verschillende regio's een woningvoorraad ontstaat die aansluit bij de woonwensen en de verschillen in de portemonnees van de burgers. Er worden regionale woonprogramma's opgesteld in samenwerking met gemeenten en corporaties. Daarmee kan voorkomen worden dat de optelsom van gemeentelijke keuzen leidt tot een woningvoorraad die niet past bij de wensen van de inwoners van de regio.

De PvdA wil daarom

- de regionale woonprogramma's toetsen aan voldoende betaalbare woningen en voldoende diversiteit voor verschillende doelgroepen als starters, grote gezinnen, groepswonen en studenten.
- de kernvoorraad van betaalbare woningen op peil houden. De wachttijd voor een sociale huurwoning moet afnemen.
- meer aandacht voor levensloopbestendig wonen, zodat mensen in hun eigen dorp of wijk kunnen blijven wonen.
- zorgen voor voldoende woningen waar wonen en zorg gecombineerd kunnen worden zodat mensen langer zelfstandig kunnen blijven wonen.
- bevorderen dat de bestaande woningvoorraad waar mogelijk zodanig wordt gerenoveerd dat deze beter voldoet aan de woonwensen en woonbehoeften van ouderen en mensen met beperkingen. Dit kan onder meer door het bijplaatsen van liften, het aanpassen van sanitair en verkeersruimtes, het slechten van drempels en het zorgen voor gebruiksvriendelijke stoepen en straten.
- bevorderen dat openbare gebouwen goed toegankelijk en bereikbaar zijn.

### **Diversiteit koesteren**

De PvdA vindt het essentieel dat bij nieuwbouw en herstructurering van wijken en buurten eenzijdigheid wordt vermeden en dat nieuwe woningen beter aangepast kunnen worden aan veranderende woonwensen. In elke wijk en buurt moet plaats zijn voor mensen met lage en hoge inkomens, voor starters en ouderen en voor mensen die een aangepaste woning nodig hebben. De Partij van de Arbeid kiest daarom voor de bouw van veelzijdige woonwijken.

Daarom wil de PvdA

- regionale afspraken maken met gemeenten over de woonopgave. De gemeenten zorgen ervoor dat de regionale afspraken worden uitgevoerd, bijvoorbeeld via de prestatieafspraken met woningcorporaties. De provincie zet haar bevoegdheden in om de totstandkoming en naleving van de gemaakte afspraken te bevorderen.
- in de regionale afspraken wordt het aantal sociale huurwoningen en goedkope koopwoningen vastgelegd. Dit aantal varieert als regel tussen een kwart en de helft, afhankelijk van de samenstelling van de woningvoorraad in een gemeente en de regionale woonbehoefte.

## **6. Bestuurlijke opgaven en financiën**

### **Kansen benutten**

Zuid-Holland is gebaat bij bestuurskrachtige gemeenten en goed samenwerkende en opererende (sub)regio's. Sterke gemeenten die goed samenwerken in regionale verbanden bieden kansen voor werkgelegenheid, economische vooruitgang en sociale en culturele versterking. Het belang

daarvan is gemeente-overstijgend en cruciaal voor de economische, sociale en culturele ontwikkeling van de provincie en de Randstad als geheel en daarmee dus ook voor de kansen van burgers om in hun eigen wensen en behoeften te voorzien. Het motto van de Provincie als regisseur hierbij is 'niet forceren, wel krachtig stimuleren'.

### **Bestuurskracht gemeenten versterken**

De Provincie heeft vanwege haar toezichthoudende taak op het financiële en bestuurlijke reilen en zeilen van gemeenten een algemene zorgtaak voor de kwaliteit en bestuurskracht van gemeenten. De toenemende verantwoordelijkheden die vanwege de decentralisaties bij gemeenten komen te liggen, waaronder de door de provincie overgedragen taken voor de jeugdzorg, maken het belang van bestuurskrachtige gemeenten nog groter. Als gemeenten niet berekend zijn op hun taak, zijn de burgers, en dan vooral burgers die afhankelijk zijn van ondersteuning door de overheid, daar de dupe van. Het kabinet en de Vereniging Nederlandse Gemeenten bepleiten robuuste samenwerking tussen gemeenten en waar nodig schaalvergroting, teneinde de risico's te beperken en de uitvoeringskracht te versterken. Alle gemeenten zijn vanwege de decentralisaties van taken in het sociale domein met buurgemeenten nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan of zijn van plan dat te doen. De wijze waarop de overheid wordt ingericht is voor de PvdA geen doel, maar een middel om de meest optimale dienstverlening aan de burger te bieden.

Daarom wil de PvdA

- een actieve regierol vervullen als het gaat om de noodzakelijke versterking van de bestuurskracht van de Zuid-Hollandse gemeenten. Zowel uit preventief oogpunt om (te) zwakke gemeenten te voorkomen, als uit oogpunt van doelmatig bestuur. De nadruk moet liggen op kansen die kunnen worden benut, zowel bestuurlijk, economisch als sociaal.
- niet in blauwdrukken denken, maar aansluiten bij de beweging die gaande is in gemeenten. Zo kan de samenwerking die is ontstaan in het kader van de zorg en het arbeidsmarktbeleid verder worden versterkt.

### **Regionale samenwerking stimuleren**

Bestaande grote regionale samenwerkingsverbanden zoals de regio Holland-Rijnland, de Bestuursregio Rotterdam en Stadsgewest Haaglanden zijn aan erosie onderhevig. Deze laatste twee regio's hebben de Metropoolregio Rotterdam Den Haag opgericht, die zich vooralsnog alleen met vraagstukken van mobiliteit en economie zal bezighouden. De vele intergemeentelijke samenwerkingsverbanden op subregionale schaal passen te vaak niet bij elkaar, waardoor de bestuurlijke drukte eerder toe- dan af lijkt te nemen. Bij intergemeentelijke samenwerking zet de provincie zich in voor bestuurlijke transparantie en democratische legitimatie.

De PvdA wil daarom

- regio's die al actief inhoudelijk samenwerken en hun bestuurskracht serieus onderzoeken helpen in de vorm van facilitaire ondersteuning (externe adviseringsmogelijkheden, bijdrage aan projectkosten, werkconferenties voor raadsleden en communicatietrajecten voor eigen burgers).
- bij de prioritering van ruimtelijke plannen en infrastructuur inzetten op intergemeentelijke samenwerkingsregio's, in plaats van op individuele gemeenten.

### **Zelf het goede voorbeeld geven**

De provincie kan en moet zelf het goede voorbeeld geven door zich meer als samenwerkingspartner voor de gemeenten en de regio's in de provincie op te stellen. Daarbij moet geen energie verloren gaan aan de vraag wie het belangrijkste is of wie de leiding over het proces moet hebben, maar moeten synergie en toegevoegde waarde worden gezocht in de bundeling van krachten. De primaire verantwoordelijkheid voor de bestuurlijke toekomst ligt uiteraard bij de gemeenten zelf, maar de provincie kan gemeenten wel krachtig ondersteunen door te laten zien welke kansen gemeentelijke samenwerking en samenvoeging kunnen bieden. De PvdA zet zich in om ideeën en initiatieven van bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties, die bijdragen aan een aantrekkelijk en veerkrachtig Zuid-Holland, een plek te geven in de provinciale politiek.

De PvdA wil daarom

- dat de provincie een actief partnerschap aangaat met de gemeenten in de provincie en de regionale samenwerkingsverbanden. Samenwerken aan krachtigere gemeenten en regio's dient het uitgangspunt te zijn, zonder over en weer hiërarchische posities te claimen
- met de twee grote steden samenwerken aan krachtig gezamenlijk vervoersbeleid en één vervoersautoriteit voor heel Zuid-Holland, met gedeelde zeggenschap.
- mensen en organisaties actief opzoeken en bijeenkomsten organiseren waar partijen elkaar ontmoeten en ideeën nader worden uitgewerkt.
- verbindingen leggen met gemeenten, de nationale overheid en Europa, om aantrekkelijke maatschappelijke initiatieven verder te brengen.

### **Gemeentelijke samenwerking faciliteren**

Samenwerking en opschaling van gemeenten is geen hobby van bestuurders. Samenwerking en opschaling van gemeenten moeten leiden tot betere uitvoering van diensten en taken, en profijt voor inwoners en bedrijven. Door het beleid met meer gemeenten of voor een groter gebied te maken, maar de uitvoering(sverantwoordelijkheid) zo dicht mogelijk bij mensen en bedrijven te houden, blijft de culturele identiteit van kleine dorpen en kernen behouden.

Daarom wil de PvdA

- leerervaringen van eerdere herindelingen in Zuid-Holland met de versterking van de bestuurskracht, de relatie tussen de burger en het bestuur en het behoud van lokale culturele identiteit gebruiken en delen in de lopende trajecten over de toekomst van gemeenten.
- bevorderen dat er ruimte is voor verschillende snelheden en een gefaseerde aanpak. Intensieve samenwerking tussen of fusie van ambtelijke apparaten kan samenwerkende gemeenten helpen om hun bestuurskracht te behouden. Vanwege de democratische legitimatie is het echter ongewenst dat gemeenten het grootste deel van hun bevoegdheden voor een lange periode uit handen geven.
- nastreven dat de norm is dat wij dienen te beschikken over daadkrachtige gemeenten met voldoende bestuurskracht die zich gelet op maatschappelijke trends en ontwikkelingen blijven ontwikkelen, in plaats van dat eenduidige, optimale of na te streven minimum omvangsnormen voor een gemeente worden gehanteerd.

### **Provincie kijkt kritisch naar zichzelf**

De PvdA wil dat de provincie met een kritisch blik kijkt naar de wijze waarop de burgers van Zuid-Holland worden bediend. Ook de provincie moet met haar bestuurlijke inrichting de ontwikkeling van de samenleving volgen. De grenzen van Zuid-Holland zijn voor de PvdA dan ook niet heilig. De doelmatige inzet van middelen en de permanente bereidheid om eigen beleid te heroverwegen als de samenleving verandert hoort bij een kritische blik op het eigen functioneren. Bij wijziging van het takenpakket, voorbeeld bij de overdracht van de jeugdzorg, moet veel scherper dan nu worden gekeken naar de consequenties voor provinciale organisatie. De ontwikkeling van provinciale uitgaven wordt scherp in de gaten gehouden en de ambities in dit programma worden gerealiseerd uit de bestaande provinciale middelen. De belastinginkomsten volgen de trend.

Daarom wil de PvdA

- de eigen taakuitoefening periodiek vergelijken met andere provincies (benchmarking).
- Zuid-Hollandse gemeenten die fuseren met gemeenten in een buurprovincie de vrije keuze geven tot welke provincie de fusiegemeente wenst te behoren.
- de belastinginkomsten de trend laten volgen en nooit harder laten stijgen dan de koopkrachtontwikkeling van de burgers.